

Αντιλήψεις γονέων για την προσωπικότητα των παιδιών: Διαπολιτιστική προσέγγιση

Βασίλης Παυλόπουλος, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ανακοίνωση στην ευρωπαϊκή συνάντηση της Ελληνικής Εταιρείας για τη Μελέτη των Κοινωνικών Αναπαραστάσεων, με θέμα «Η πολυ-πολιτισμική ταυτότητα της οικογένειας: Οικογένειες μεταναστών στη νέα χιλιετία», Ρέθυμνο, 1-3 Δεκεμβρίου 2000

Εισαγωγή

Η σχέση μεταξύ πολιτισμού και προσωπικότητας αποτελεί ίσως το παλαιότερο πεδίο μελέτης της Διαπολιτιστικής Ψυχολογίας. Ωστόσο, όπως και άλλοι κλάδοι της Ψυχολογίας, η διαπολιτιστική μελέτη της προσωπικότητας ασχολείται κυρίως με το μεμονωμένο άτομο και ελάχιστα με την επίδραση ευρύτερων κοινωνικών συστημάτων, όπως η οικογένεια.

Είναι γεγονός ότι οι περισσότερες μελέτες για την προσωπικότητα υπονοούν πως η δομή της είναι σχετικά σταθερή και διαρκής στο χρόνο και στις περιβαλλοντικές συνθήκες. Αυτή η έμφαση στη σταθερότητα τείνει συχνά να οδηγεί στην ερμηνεία της συμπεριφοράς με βάση εσωτερικά κυρίως γνωρίσματα και αποτελεί τον ένα πόλο στη λεγόμενη διαμάχη «ατόμου-περιστάσεων» σχετικά με την απόδοση των αιτιών της συμπεριφοράς.

Θα ήθελα εξαρχής να τονίσω ότι δεν είναι σκοπός της παρουσίασης αυτής να εμπλακεί στη διαμάχη γύρω από την αναντιστοιχία μεταξύ γνωρισμάτων και συμπεριφοράς, η οποία θυμίζει εν πολλοίς την αναντιστοιχία μεταξύ στάσεων και συμπεριφοράς στο χώρο της Κοινωνικής Ψυχολογίας. Η δική μας προσέγγιση υιοθετεί τη διαπολιτιστική μεθοδολογία για να διερευνήσει την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού στο οικογενειακό πλαίσιο, όπως την αντιλαμβάνονται οι γονείς. Όπως ελπίζουμε ότι θα φανεί, το θέμα αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρον ανεξάρτητα από το πόσο εύστοχος είναι οι γονεϊκές αντιλήψεις (το οποίο βεβαίως μπορεί ν' αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής μελέτης).

Στο ερευνητικό μας πρόγραμμα συμμετέχουν Πανεπιστήμια από επτά χώρες: ΗΠΑ, Βέλγιο, Ολλανδία, Γερμανία, Πολωνία, Ελλάδα, και Κίνα. *** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 1 *** Σημείο αφετηρίας μας αποτελεί η λεξιλογική υπόθεση.

Γιατί όμως να απευθυνθούμε στους γονείς για να αναζητήσουμε πληροφορίες σχετικά με την προσωπικότητα των παιδιών; *** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 2 ***

Από το άλλο μέρος, οι γονεϊκές αντιλήψεις της προσωπικότητας των παιδιών απέχουν από το να μπορούν να θεωρηθούν εξ ορισμού ως αντικειμενικές. *** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 3 ***

Αρκετοί ερευνητές έχουν μελετήσει του τρόπους με τους οποίους οι γονείς επηρεάζουν την προσωπικότητα των παιδιών τους. *** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 4 *** Με δεδομένες τις παραπάνω διαπιστώσεις, είναι φανερό ότι όχι μόνο δεν μπορεί κανείς να αγνοήσει τι έχουν να πουν οι γονείς για την προσωπικότητα των παιδιών τους, αλλά αντίθετα από τη διερεύνηση αυτή μπορεί να προκύψουν ιδιαίτερα χρήσιμα συμπεράσματα, και μάλιστα ανεξάρτητα από το βαθμό στον οποίο οι γονεϊκές αντιλήψεις συνάδουν με την πραγματικότητα.

Μέθοδος

Φάσεις

*** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 5 *** Για τους σκοπούς της έρευνας συγκεντρώσαμε συνεντεύξεις από γονείς, στις οποίες περιγράφουν τα παιδιά τους σε ελεύθερο, ρέοντα λόγο. Η ανάλυση του περιεχομένου των συνεντεύξεων έγινε σε δύο στάδια: Το πρώτο στάδιο αφορούσε την κατάτμηση κάθε συνέντευξης σε αυτοτελείς περιγραφές. Ως μονάδα ανάλυσης θεωρήθηκε κάθε φράση η οποία περιέχει ένα μόνο χαρακτηριστικό της προσωπικότητας και έχει αυτοτελές νόημα. Έτσι, μονάδα ανάλυσης μπορεί να είναι ένα επίθετο, π.χ. «ντροπαλό παιδί», ή μια ρηματική φράση, π.χ. «προτιμάει να βγαίνει με τους φίλους του, παρά να κάθεται στο σπίτι». Σε δεύτερο στάδιο έγινε ταξινόμηση των μονάδων ανάλυσης σε 14 κατηγορίες. Το σύστημα κωδικοποίησης είναι βασισμένο στο μοντέλο των «πέντε μεγάλων» παραγόντων της προσωπικότητας και συμπληρώνεται από οκτώ κατηγορίες «αναπτυξιακών»-ιδιοσυγκρασιακών γνωρισμάτων. Κάθε κατηγορία μπορεί να περιέχει θετικές και αρνητικές περιγραφές. Η τελευταία κατηγορία προβλέφθηκε για τις φράσεις που περιγράφουν μεν την προσωπικότητα αλλά δεν μπορούν να συμπεριληφθούν σε κάποια από τις υπόλοιπες κατηγορίες.

Δείγμα

Το μέγεθος του δείγματος για τις επτά χώρες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα φαίνεται στον πίνακα της διαφάνειας. *** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 5 *** Θεωρούμε ορθότερο να αναφερόμαστε στα δείγματα με το όνομα της πόλης και όχι της χώρας προέλευσης, αφού δεν μπορούμε σε καμία περίπτωση να ισχυριστούμε ότι κάθε δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό του γενικού πληθυσμού της χώρας απ' όπου προήλθε.

Θα παρατηρήσουμε επίσης εδώ την αριθμητική υπεροχή των μητέρων έναντι των πατέρων σε ορισμένες χώρες, η οποία αναμφίβολα οφείλεται και σε πρακτικούς λόγους, αλλά μπορεί επίσης να αντανακλά την κοινή πεποίθηση ότι τα θέματα που σχετίζονται με το παιδί αφορούν κυρίως τη μητέρα.

Ευρήματα

Τα ευρήματα της έρευνας αναφέρονται (α) στους μέσους όρους περιγραφών ανά συνέντευξη και (β) στα μέσα ποσοστά των περιγραφών που συγκέντρωσε καθεμιά από τις κατηγορίες του συστήματος κωδικοποίησης. Για τον έλεγχο της στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης διακύμανσης, με ανεξάρτητες μεταβλητές τη χώρα, το φύλο του γονέα και το φύλο του παιδιού. Στο ερευνητικό πρόγραμμα υπάρχει επίσης μία αναπτυξιακή διάσταση, εφόσον έχουν συγκεντρωθεί στοιχεία για τέσσερις ηλικιακές ομάδες παιδιών: 3, 6, 9 και 12 ετών. Ωστόσο, στον περιορισμένο χρόνο που έχουμε στη διάθεσή μας, δεν θα αναφερθούμε στα αποτελέσματα που αφορούν στην επίδραση της ηλικίας του παιδιού. Επειδή το συνολικό μέγεθος του δείγματος είναι αρκετά μεγάλο και οι διαφορές των μέσων όρων εύκολα προκύπτουν στατιστικώς σημαντικές ακόμα και για επίπεδο 1%, στα αποτελέσματα θα συμπεριλάβουμε το δείκτη η^2 που δηλώνει το ποσοστό της διασποράς της εξαρτημένης μεταβλητής που ερμηνεύεται από την επίδραση της ανεξάρτητης.

*** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 6 *** Όσον αφορά τους μέσους όρους περιγραφών ανά συνέντευξη, διακρίνουμε τρία επίπεδα. Στην κορυφή βρίσκονται οι Γερμανοί γονείς με 36 π.α.σ., ακολουθούν με 20 περίπου π.α.σ. οι Βέλγοι, οι Ολλανδοί και οι Έλληνες γονείς, ενώ οι Αμερικανοί, οι Πολωνοί και οι Κινέζοι ανέφεραν κατά μέσο όρο περίπου μισές π.α.σ. (περίπου 11). Από τις στατιστικές αναλύσεις προκύπτει ότι η χώρα είναι ουσιαστικά η μόνη μεταβλητή με αξιόλογο ποσοστό εξηγούμενης διασποράς, αλλά η διαφοροποίηση μεταξύ των δειγμάτων πρέπει να οφείλεται περισσότερο στη μέθοδο προσέγγισης των γονέων που ακολουθήθηκε (στο σπίτι – στο σχολείο), παρά σε πολιτιστικούς παράγοντες.

*** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 7 *** Στη διαφάνεια βλέπετε τα μέσα ποσοστά περιγραφικών της προσωπικότητας όρων που συγκέντρωσαν οι κατηγορίες που αντιστοιχούν στο μοντέλο των πέντε παραγόντων. Συνολικά, οι δύο πρώτες κατηγορίες, Εξωστρέφεια και Προσήνεια, συγκεντρώνουν περίπου 50% των περιγραφών. Ακολουθούν η Δεκτικότητα σε Εμπειρίες, η Ευσυνειδησία και, τελευταία, η Συναισθηματική Σταθερότητα. Σε όλες τις κατηγορίες προέκυψαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών, αλλά οι πιο ουσιαστικές από αυτές εντοπίζονται στην Ευσυνειδησία (όπου το δείγμα των Κινέζων γονέων υπερέχει αισθητά από τα υπόλοιπα) και στη Δεκτικότητα σε Εμπειρίες (όπου Αμερικανοί και Γερμανοί γονείς ξεχωρίζουν). Ας σημειώσουμε, επίσης, την αυξημένη αναφορά των Ελλήνων και των Πολωνών γονέων στην Προσήνεια των παιδιών τους (μάλιστα η διάσταση αυτή συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη συχνότητα στο ελληνικό δείγμα).

Από τα ευρήματα αυτά προκύπτουν τα εξής: (α) Συνολικά ποσοστό 77-85% των μονάδων ανάλυσης εντάχθηκαν σε κάποια από τις «μεγάλες πέντε» κατηγορίες. (β) Διαστάσεις που περιλαμβάνουν διαπροσωπικά στοιχεία, όπως οι I και II, συγκεντρώνουν σαφώς περισσότερες περιγραφές. (β) Οι γονείς από διαφορετικές χώρες τείνουν μάλλον να συμφωνούν παρά να διαφωνούν στον τρόπο περιγραφής της προσωπικότητας των παιδιών τους. Οι επιμέρους διαφορές που εντοπίστηκαν, μπορούν να συζητηθούν στο πλαίσιο της πολιτιστικής διάστασης των αξιών που έχει ονομαστεί «ατομικισμός»-«συλλογικότητα». Έτσι, δεν αποτελεί έκπληξη η αυξημένη αναφορά στη Δεκτικότητα σε Εμπειρίες στις ΗΠΑ και στη Γερμανία, χώρες κατεξοχήν «ατομιστικές», ούτε η προτίμηση των Κινέζων γονέων προς την «ευσυνειδησία», της οποίας τα γνώρισμα συνάδουν με τις «συλλογικές» αξίες της κοινωνίας αυτής. Στο ίδιο πλαίσιο θα πρέπει να διαβάσει κανείς και την υπεροχή των Ελλήνων γονέων για την Προσήγεια. (γ) Να συμπληρώσουμε, τέλος, μια πληροφορία που δεν φαίνεται στον πίνακα: το περιεχόμενο της κατηγορίας IV αναφέρεται στη συντριπτική πλειοψηφία του σε αρνητικά γνώρισμα (συναισθηματική αστάθεια), ενώ αυτό της κατηγορίας V σχεδόν αποκλειστικά σε θετικά γνώρισμα. Στις υπόλοιπες κατηγορίες υπάρχει σχετική ισορροπία μεταξύ θετικών και αρνητικών περιγραφών, με τις πρώτες να υπερέχουν ελαφρώς.

*** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 8 *** Το ποσοστό των περιγραφών που αντιστοιχούν στις οκτώ αναπτυξιακές/ιδιοσυγκρασιακές κατηγορίες δεν ξεπερνά το 10-14% παρόλο που η κλίμακα μέτρησης στο σχήμα μπορεί να είναι κάπως παραπλανητική και να μεγεθύνει τεχνητά τις διαφορές. Μόνο στην κατ. XIII-«Σχέσεις με γονείς» υπερέχει φανερά το ελληνικό δείγμα, γεγονός που αποδεικνύει τη σημασία που αποδίδουν στο θεσμό της οικογένειας οι γονείς στη χώρα μας. Στην ίδια κατηγορία οι Κινέζοι γονείς αποδίδουν μόνο 0,3% των περιγραφών, ενώ αντίθετα ξεχωρίζουν στην Ανεξαρτησία με ποσοστό 6%, σχεδόν τριπλάσιο απ' ό,τι στις υπόλοιπες χώρες. Αυτά τα ευρήματα προφανώς συνδέονται με μια ιδιαιτερότητα του Κινέζικου δείγματος, το οποίο αποτελείται αποκλειστικά από μοναχοπαίδια, αφού ο νόμος απαγορεύει περισσότερα από ένα παιδιά σε κάθε νέο ζευγάρι για τον έλεγχο της πληθυσμιακής έκρηξης.

Συμπεράσματα

*** ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 9 ***

Η λεξιλογική υπόθεση για τη μελέτη της προσωπικότητας και η διαπολιτιστική της προέκταση

- Οι ατομικές διαφορές που είναι πιο σημαντικές στην καθημερινή αλληλεπίδραση των ανθρώπων, τελικά θα κωδικοποιηθούν στη γλώσσα τους. Όσο πιο σημαντική είναι μία τέτοια διαφορά, τόσο περισσότερο οι άνθρωποι επιθυμούν να μιλήσουν γι' αυτήν, με αποτέλεσμα να επινοήσουν μια λέξη (Goldberg, 1981).
- Αν οι λειτουργίες που είναι πιο κεντρικές για την επιβίωση των ανθρώπων έχουν οικουμενικό χαρακτήρα, τότε οι πιο σημαντικές ατομικές διαφορές, καθώς και οι όροι που χρησιμοποιούνται για τη λεκτική τους απόδοση, θα είναι οικουμενικοί (Hogan, 1983).
- Η ενδεχόμενη ύπαρξη καθολικών διαστάσεων προσωπικότητας μπορεί να προσφέρει ένα πλαίσιο για την καλύτερη κατανόηση των πολιτιστικών διαφορών (McCrae, & Costa, 1997).
- Η ενδεχόμενη ύπαρξη διαφορών σε επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης αντανακλά τα ενδιαφέροντα των πολιτισμικών ομάδων, έχει προσαρμοστικό χαρακτήρα και δεν υπονοεί ότι τα μέλη των ομάδων αυτών αντιλαμβάνονται τον κόσμο με διαφορετικό τρόπο (Berry et al., 1992).

Γιατί να απευθυνθούμε στους γονείς, ως πηγές πληροφόρησης για την προσωπικότητα των παιδιών;

- Οι αυτοαναφορές των ίδιων των παιδιών χαρακτηρίζονται από περιορισμένη εγκυρότητα και αξιοπιστία, εφόσον τα παιδιά δεν διαθέτουν το επίπεδο ωριμότητας και τη γλωσσική ευχέρεια που απαιτείται γι' αυτό το σκοπό.
- Οι δάσκαλοι είναι, ενδεχομένως, αντικειμενικότεροι κριτές από τους γονείς εξαιτίας της συναισθηματικής τους ουδετερότητας. Τείνουν όμως να επικεντρώνονται σε περιορισμένο εύρος ψυχολογικών ιδιοτήτων των παιδιών.
- Οι γονείς, κατά τεκμήριο, αποτελούν τους σημαντικότερους ενήλικες στην πορεία της ανάπτυξης. Οι αντιλήψεις τους για την προσωπικότητα των παιδιών προέρχονται από την άμεση και μακροχρόνια προσωπική επαφή μαζί τους.
- Από τους γονείς μπορούμε να αντλήσουμε επιπλέον στοιχεία σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τη δυναμική της οικογένειας, τα οποία ενδέχεται να συνδέονται με την προσωπικότητα των παιδιών

Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις αντιλήψεις των γονέων για την προσωπικότητα των παιδιών;

- Η εμφανής συμπεριφορά του παιδιού περιέχει «αντιληπτικά στοιχεία» που άλλοτε διευκολύνουν και άλλοτε παρεμποδίζουν την κατανόηση ενός χαρακτηριστικού.
- Η κατανομή των ρόλων και ο βαθμός εμπλοκής της μητέρας και του πατέρα στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού επηρεάζουν την ποιότητα και το εύρος των εμπειριών των γονέων με τα παιδιά.
- Οι ψυχολογικές ιδιότητες των γονέων και οι προσδοκίες τους για την πορεία της ανάπτυξης επηρεάζουν τις πρακτικές διαπαιδαγώγησης που επιλέγουν να χρησιμοποιούν.
- Ορισμένα στοιχεία της δομής και της λειτουργίας της οικογένειας (π.χ. τύπος οικογένειας, διαγενεακές σχέσεις, κάλυψη των αναγκών ή βαθμός αυτονομίας των μελών) συνδέονται άμεσα με την πορεία της κοινωνικοποίησης.

Με ποιους τρόπους οι γονείς επηρεάζουν την ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών;

- Η οικογένεια θεωρείται ως παρεμβαλλόμενη μεταβλητή ανάμεσα στη συμπεριφορά του ατόμου και στο περιβάλλον. Τα πολιτισμικά στοιχεία και οι κοινωνικοί κανόνες μεταβιβάζονται στα παιδιά μέσω των γονέων (διαδικασία συστηματικής κοινωνικοποίησης).
- Οι γονείς αποτελούν ισχυρά πρότυπα προς μίμηση, όχι μόνο με το λόγο αλλά, κυρίως, με τη συμπεριφορά τους (διαδικασία τυχαίου επιπολιτισμού).
- Οι γονείς διαθέτουν σε υπερθετικό βαθμό όλες τις μορφές της κοινωνικής δύναμης (French, & Raven, 1956): δύναμη αμοιβής, δύναμη εξαναγκασμού, νόμιμη δύναμη, δύναμη εμπειρίας και γνώσης, δύναμη ταύτισης.
- Οι «αυτοεκπληρούμενες προφητείες» που διατυπώνουν οι γονείς για το παιδί επηρεάζουν μακροπρόθεσμα τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του προς την κατεύθυνση των γονεϊκών αντιλήψεων.

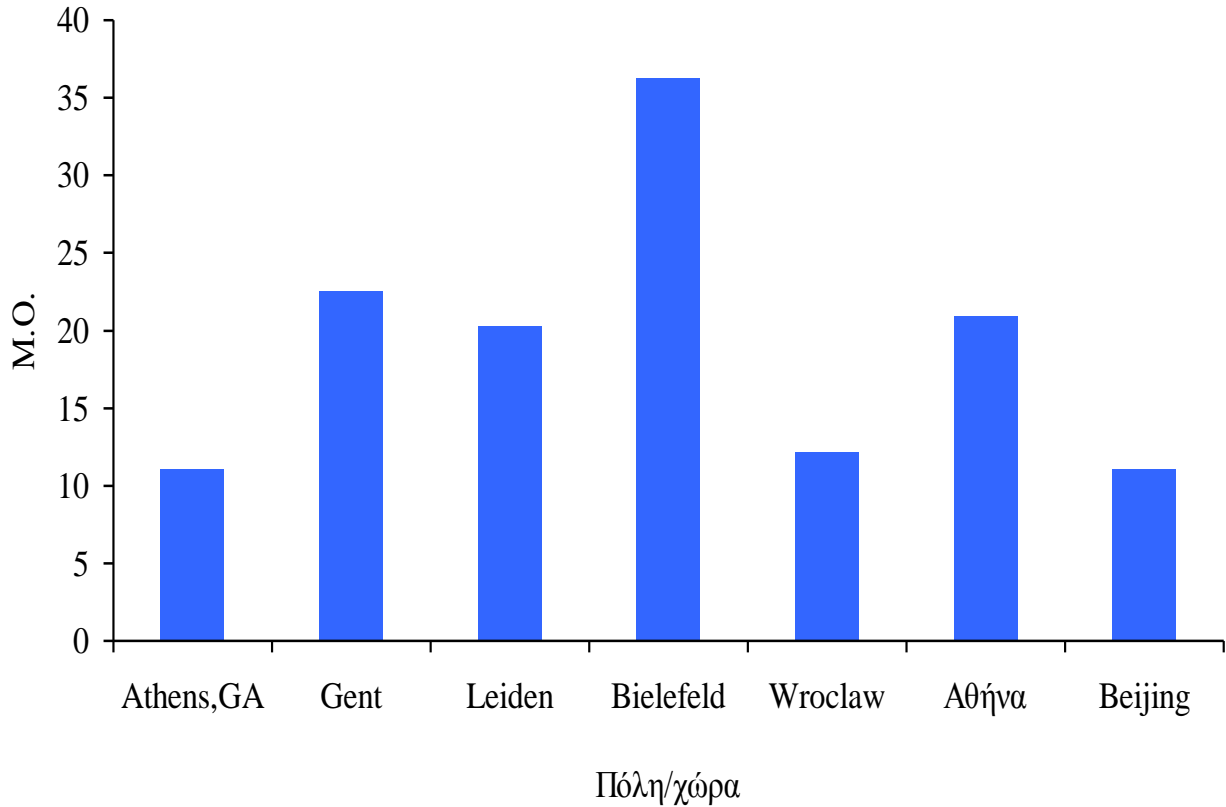
Μέθοδος

- α) Συλλογή ελεύθερων περιγραφών της προσωπικότητας παιδιών ηλικίας 3-12 ετών από τους γονείς, με τη διαδικασία της δομημένης συνέντευξης.
- β) Κατάτμηση των συνεντεύξεων σε περιγραφικές μονάδες ανάλυσης (δηλ. επίθετα ή ρηματικές φράσεις με αυτοτελές νόημα και περιέχουν ένα μόνο χαρακτηριστικό της προσωπικότητας)
- γ) Ταξινόμηση των περιγραφών σε 13+1 κατηγορίες:
- οι «μεγάλοι πέντε» παράγοντες της προσωπικότητας
 - οκτώ αναπτυξιακές/ιδιοσυγκρασιακές διαστάσεις

Δείγμα

Πόλη, Χώρα	N	Φύλο γονέα		Φύλο παιδιού	
		Πατέρες	Μητέρες	Αγόρια	Κορίτσια
		%	%	%	%
Athens,GA, ΗΠΑ	202	26,2	73,8	46,0	54,0
Gent, Βέλγιο	426	17,6	82,4	47,8	52,2
Leiden, Ολλανδία	322	40,7	59,3	50,6	49,4
Bielefeld, Γερμανία	246	30,1	69,9	50,4	49,6
Wroclaw, Πολωνία	359	22,3	77,7	50,4	49,6
Αθήνα, Ελλάδα	459	43,8	56,2	51,0	49,0
Beijing, Κίνα	401	46,4	53,6	55,6	44,4

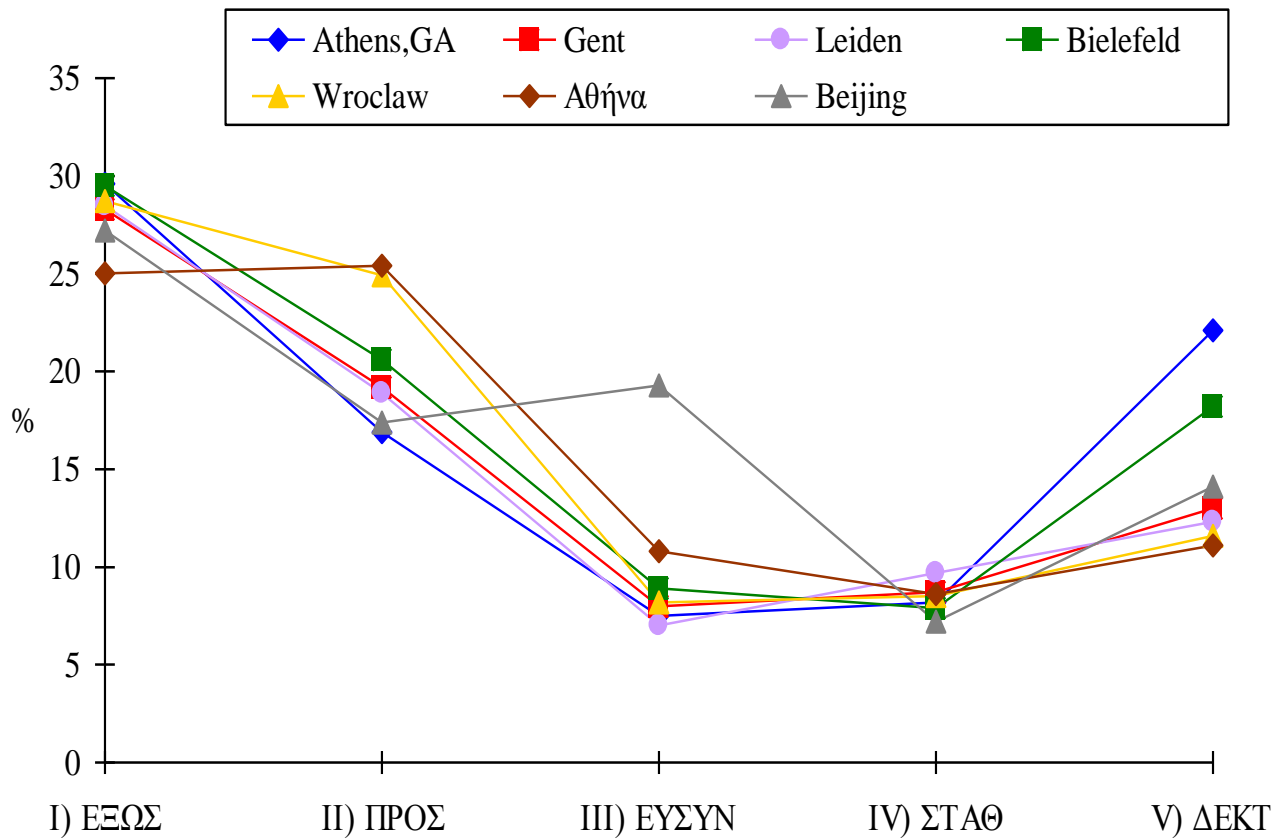
Μέσοι όροι γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα
του παιδιού ανά συνέντευξη ως προς τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA)

Επιδράσεις	p	η^2
Χώρα	<0,001	0,348
Φύλο γονέα	<0,001	0,011
Φύλο παιδιού	<0,010	0,004
Χώρα x Φύλο γονέα	<0,001	0,010
Χώρα x Φύλο παιδιού	<0,001	0,013

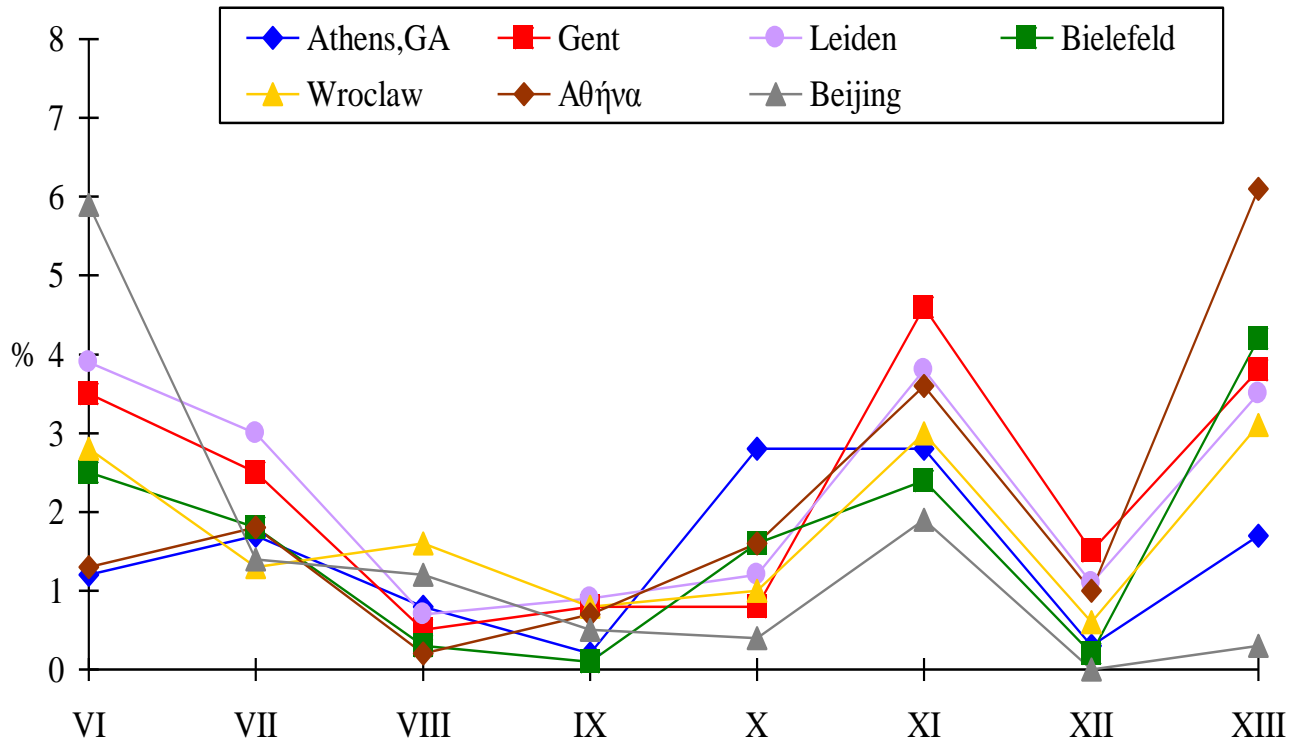
Μέσα ποσοστά των γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα του παιδιού που αντιστοιχούν στους «μεγάλους πέντε» παράγοντες ως προς τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA) για τη χώρα

Διάσταση προσωπικότητας	p	η^2
I) Εξωστρέφεια	<0,010	0,009
II) Προσήνεια	<0,001	0,043
III) Ευσυνειδησία	<0,001	0,128
IV) Συναισθηματική Σταθερότητα	<0,050	0,006
V) Δεκτικότητα σε Εμπειρίες	<0,001	0,054

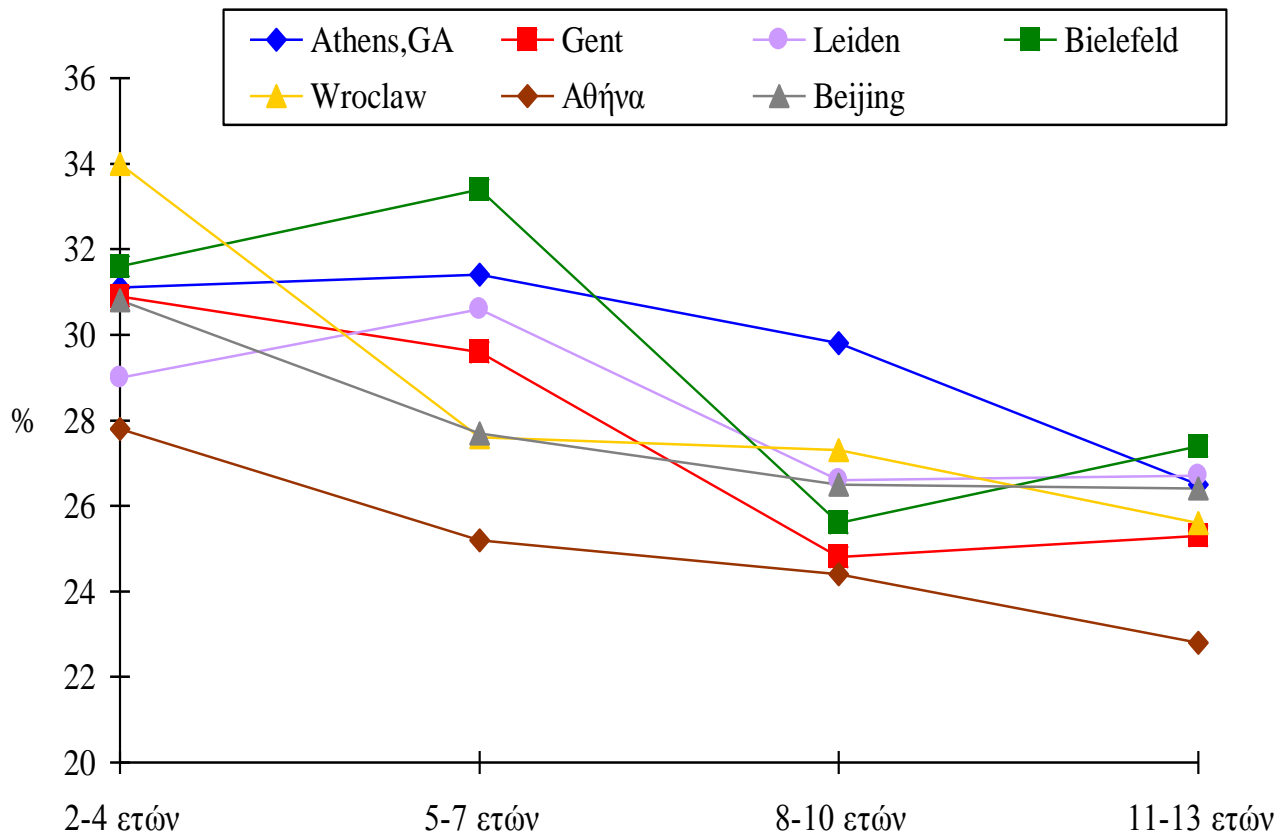
Μέσα ποσοστά των γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα
του παιδιού που αντιστοιχούν στις οκτώ αναπτυξιακές/
ιδιοσυγκρασιακές διαστάσεις ως προς τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA) για τη χώρα

Διάσταση προσωπικότητας	p	η^2
VI) Ανεξαρτησία	<0,001	0,071
VII) Ωριμότητα	<0,001	0,013
VIII) Σωματική υγεία	<0,001	0,023
IX) Ρυθμικότητα	<0,010	0,010
X) Φυσική ελκυστικότητα	<0,001	0,026
XI) Σχολική επίδοση	<0,001	0,023
XII) Επιθυμία για αγκαλιά	<0,001	0,032
XIII) Σχέσεις με οικογένεια	<0,001	0,085

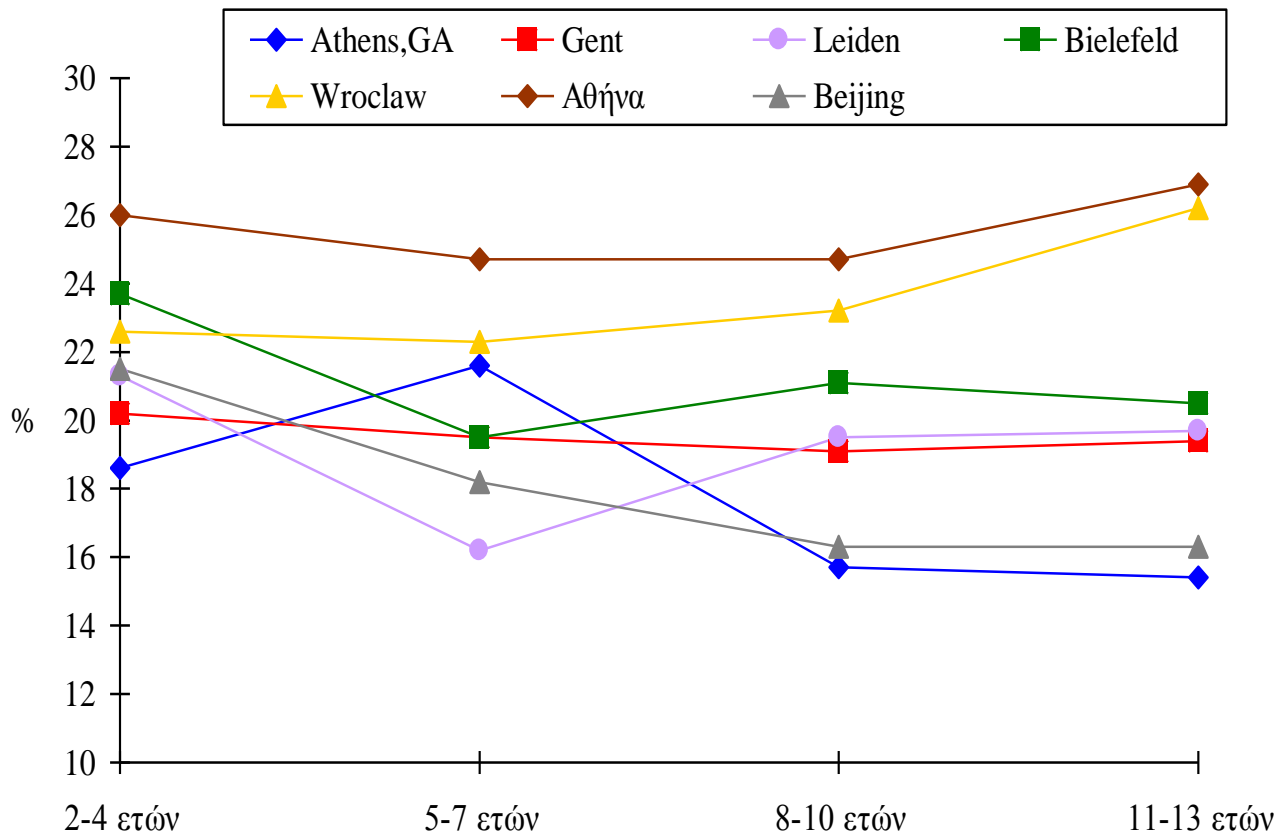
Μέσα ποσοστά των γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα του παιδιού που αντιστοιχούν στη διάσταση «Εξωστρέφεια» ως προς την ηλικία του παιδιού και τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA)

Επίδραση	p	η^2
Χώρα	<0,001	0,011
Ηλικία	<0,001	0,019
Χώρα x Ηλικία	<0,050	0,012

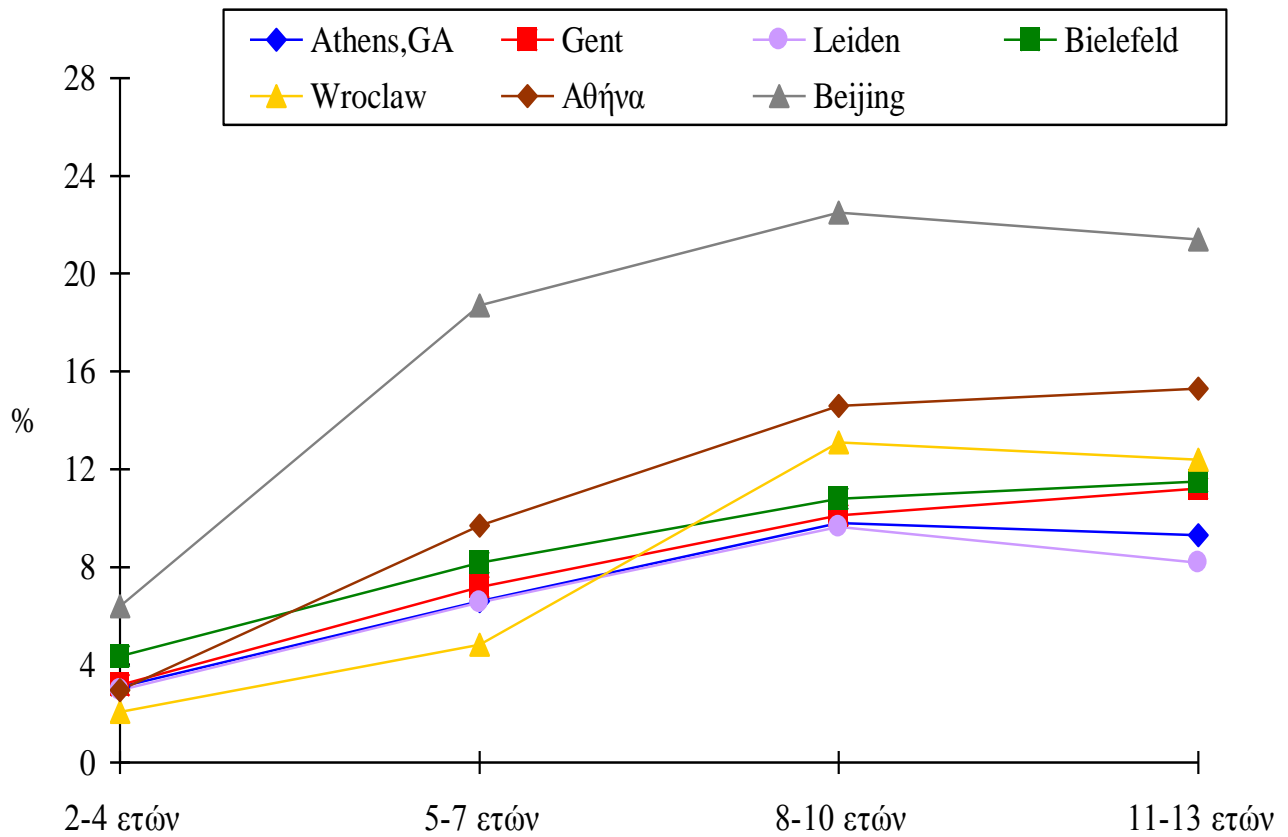
Μέσα ποσοστά των γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα
του παιδιού που αντιστοιχούν στη διάσταση «Προσήνεια»
ως προς την ηλικία του παιδιού και τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA)

Επίδραση	p	η^2
Χώρα	<0,001	0,036
Ηλικία	Σ.Α.	0,002
Χώρα x Ηλικία	Σ.Α.	0,009

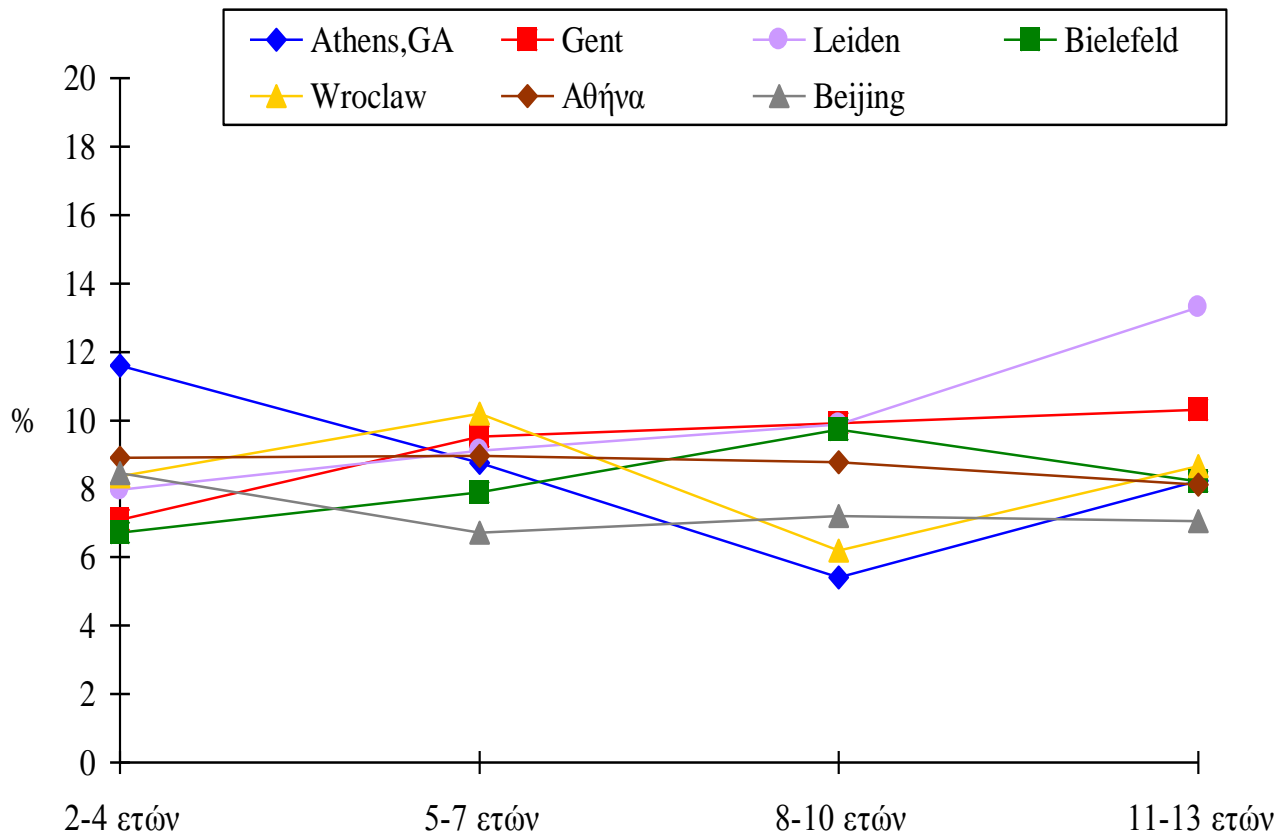
Μέσα ποσοστά των γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα του παιδιού που αντιστοιχούν στη διάσταση «Ευσυνειδησία» ως προς την ηλικία του παιδιού και τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA)

Επίδραση	p	η^2
Χώρα	<0,001	0,100
Ηλικία	<0,001	0,111
Χώρα x Ηλικία	<0,001	0,019

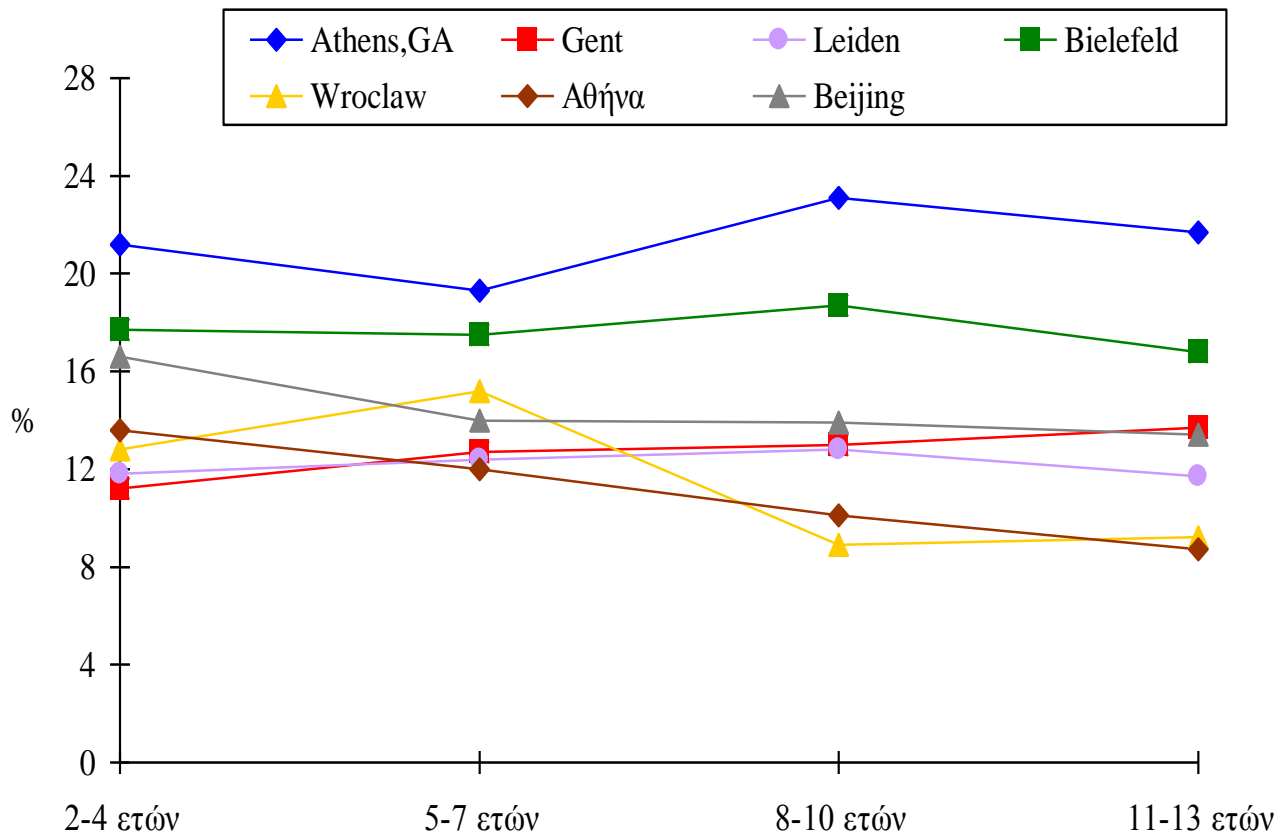
Μέσα ποσοστά των γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα του παιδιού που αντιστοιχούν στη διάσταση «Συναισθηματική σταθερότητα» ως προς την ηλικία του παιδιού και τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA)

Επίδραση	p	η^2
Χώρα	<0,010	0,010
Ηλικία	Σ.Α.	0,001
Χώρα x Ηλικία	<0,010	0,018

Μέσα ποσοστά των γονεϊκών περιγραφών για την προσωπικότητα του παιδιού που αντιστοιχούν στη διάσταση «Δεκτικότητα σε εμπειρίες» ως προς την ηλικία του παιδιού και τη χώρα

Αποτελέσματα Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA)

Επίδραση	p	η^2
Χώρα	<0,001	0,058
Ηλικία	Σ.Α.	0,002
Χώρα x Ηλικία	<0,050	0,012

Συμπεράσματα

- Ο πολιτισμός αποδεικνύεται συχνά ισχυρότερος παράγοντας διαφοροποίησης των γονεϊκών αντιλήψεων για την προσωπικότητα του παιδιού, σε σχέση με άλλες δημογραφικές μεταβλητές (π.χ. φύλο του γονέα, φύλο του παιδιού, ηλικία του παιδιού).

- Δύο τρόποι ερμηνείας των διαπολιτιστικών ευρημάτων:
 - έμφαση στις ομοιότητες
 - έμφαση στις διαφορέςΣτην έρευνά μας, η γενική εικόνα ομοιότητας παρέχει το πλαίσιο για την καλύτερη κατανόηση των επιμέρους διαφοροποιήσεων.

- Το μοντέλο των «πέντε μεγάλων» παραγόντων αποδεικνύεται αρκετά εύρωστο και περιεκτικό για την περιγραφή **και** της προσωπικότητας του παιδιού εφόσον περίπου τα $\frac{3}{4}$ των γονεϊκών αντιλήψεων εντάχθηκαν σε αυτό.

- Το πλούσιο υλικό των ελεύθερων περιγραφών αποτελεί μία καλή βάση για την κατασκευή ερωτηματολογίων προσωπικότητας του παιδιού. Τα νέα αυτά ψυχομετρικά μέσα μπορούν στη συνέχεια να χρησιμοποιηθούν για τον έλεγχο της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των γονεϊκών αντιλήψεων.